

Jan Hybel

Wyższa Szkoła Informatyki i Ekonomii w Olsztynie

Regionalne zróżnicowanie sytuacji finansowej gmin w Polsce w latach 2005–2009

Wstęp

Gospodarka finansowa powadzona przez samorząd terytorialny polega na gromadzeniu dochodów i przychodów oraz na dokonywaniu wydatków i rozchodów w celu wykonania zadań własnych i zleconych. Stanowi ona podstawę funkcjonowania samorządu terytorialnego. Na szczeblu gminy warunkuje jej rozwój i konkurencyjność oraz zabezpiecza realizację potrzeb jej mieszkańców.

Dla społeczności lokalnej istotne znaczenie ma skuteczne zarządzanie finansami gminy i prowadzenie właściwej polityki dochodowej i wydatkowej. W tym celu konieczne jest prowadzenie analizy dochodów i wydatków budżetowych oraz dokonywanie oceny sytuacji finansowej gmin.

Celem opracowania jest próba oceny zróżnicowania sytuacji finansowej gmin w Polsce w ujęciu regionalnym w latach 2005–2009. Opracowanie ma charakter makroekonomiczny, pozwalający rozpoznać zróżnicowanie sytuacji finansowej gmin zarówno wewnątrz, jak i między regionami. Przyjęty w opracowaniu okres pozwoli ocenić sytuację finansową gmin zarówno w okresie dobrej koniunktury (2006–2007), jak i złej (2008–2009) oraz w okresie przejścia do drugiej perspektywy finansowej w ramach programów UE (2007–2013).

Do oceny sytuacji finansowej gmin zastosowano metodę wskaźnikową, w której uwzględniono wybrane wskaźniki oceny dochodów i wydatków budżetowych oraz zadłużenia. W analizie dochodów uwzględniono 3 wskaźniki: udział dochodów własnych w dochodzie ogółem, udział nadwyżki operacyjnej w dochodzie ogółem i wielkość dochodu ogółem na mieszkańca. W analizie wydatków budżetowych zastosowano 2 wskaźniki: wskaźnik udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem i wskaźnik samofinansowania. Do oceny zadłużenia przyjęto poziom zobowiązań na mieszkańca i udział zobowiązań do dochodu ogółem.

W opracowaniu wykorzystano dane ze sprawozdań z wykonania budżetów gmin wiejskich w Polsce umieszczonych na stronach internetowych Ministerstwa Finansów i Banku Danych Regionalnych GUS.

Ocena zróżnicowania sytuacji dochodowej gmin

W ocenie dochodowej strony budżetu jednostki samorządu terytorialnego (JST) ważne jest zbadanie zmian: wielkości dochodu, jego dynamiki i struktury oraz zróżnicowania przestrzennego [Podstawka 2005]. Jednym z istotnych wskaźników oceny sytuacji finansowej jest poziom dochodu gminy w przeliczeniu na mieszkańca (tab. 1).

Z powyższych danych wynika, że we wszystkich regionach stopniowo wzrastały dochody budżetowe gmin. Tempo ich wzrostu było szybsze w okresie dobrej koniunktury, a słabsze w okresie złej. Najniższy poziom dochodu gmin występuje w województwie lubelskim, a najwyższy w zachodniopomorskim. W badanym okresie rozpiętości w poziomie dochodu na mieszkańca nie uległy zmianie. To oznacza, że gminy z województw wschodnich w małym stopniu wykorzystują fundusze UE. Na mniejsze zróżnicowanie sytuacji finansowej gmin wskazuje fakt, że w 2005 r. powyżej średniej krajowej było 5 województw, a w 2009 r. już tylko 3 województwa.

Powyższy wskaźnik nie pozwala na dokonanie pełnej oceny gospodarki finansowej gmin, gdyż nawet w gminach o jednakowym poziomie dochodu występują zróżnicowane potrzeby ze względu na różne ich warunki i specyfikę.

Tabela 1

Poziom dochodu w gminie na mieszkańca według województw (w zł)

Województwo	2005	2006	2007	2008	2009
Łódzkie	1726	1941	2145	2423	2495
Mazowieckie	1817	2158	2366	2572	2646
Małopolskie	1742	1974	2203	2365	2481
Śląskie	1800	1970	2181	2393	2434
Lubelskie	1667	1847	2033	2217	2332
Podlaskie	1737	1965	2092	2313	2560
Świętokrzyskie	1706	1974	2064	2277	2508
Lubuskie	1970	2122	2356	2449	2623
Wielkopolskie	1821	2004	2178	2440	2465
Zachodniopomorskie	2043	2258	2515	2725	2859
Dolnośląskie	1883	2166	2439	2574	2632
Opolskie	1737	1886	2071	2301	2375
Kujawsko-pomorskie	1844	2067	2227	2488	2618
Pomorskie	1932	2219	2490	2692	2712
Podkarpackie	1727	1954	2157	2334	2502
Warmińsko-mazurskie	1883	2131	2351	2582	2635

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych.

W opinii osób zajmujących się finansami publicznymi lepszym wskaźnikiem oceny budżetu JST jest wielkość nadwyżki operacyjnej [Kosek-Wojnar 2007]. Nadwyżka operacyjna stanowi różnicę między dochodami bieżącymi i wydatkami bieżącymi. Im ona jest wyższa, tym JST ma większe możliwości zrealizowania swoich planów. Zgodnie z ustawą o finansach publicznych, dochody bieżące są to dochody budżetowe niebędące dochodami majątkowymi, a wydatki bieżące to wydatki budżetowe niebędące wydatkami majątkowymi. Kształtowanie się wielkości nadwyżki operacyjnej w gminach przedstawia tabela 2.

W badanym okresie wartość nadwyżki operacyjnej w gminach zmniejszyła się w większości województw, z wyjątkiem lubelskiego, zachodniopomorskiego i kujawsko-pomorskiego, głównie z powodu pogorszenia się koniunktury gospodarczej w latach 2008–2009. Udział nadwyżki operacyjnej w dochodzie budżetowym gmin wahał się od 5 do 18% i był najniższy w województwach lubuskim i warmińsko-pomorskim, a najwyższy w mazowieckim, wielkopolskim i łódzkim. W 2008 r. nadwyżką operacyjną dysponowało 2355 gmin, a nie miało jej 58, czyli 2,4% ogółu gmin w Polsce, a to oznacza, że aby pokryć bieżące potrzeby, muszą wyprzedawać majątek samorządowy lub zaciągać pożyczki. Poziom nadwyżki operacyjnej w gminach był najwyższy w województwach ma-

Tabela 2

Wskaźniki nadwyżki operacyjnej w gminach wg województw

Województwo	Nadwyżka operacyjna na gminę w tys. zł		Udział nadwyżki operacyjnej w dochodzie ogółem w %	
	2007	2009	2007	2009
Łódzkie	3331	2997	14,7	11,4
Mazowieckie	4564	3833	18,5	13,8
Małopolskie	3475	3250	11,6	9,6
Śląskie	5008	3130	13,8	7,7
Lubelskie	2364	2440	11,1	10,0
Podkarpackie	3018	2614	11,4	8,6
Podlaskie	1528	2148	9,9	11,4
Świętokrzyskie	2643	2589	11,6	9,4
Lubuskie	2225	1409	9,1	5,2
Wielkopolskie	3918	3569	14,6	11,6
Zachodniopomorskie	2315	2634	8,3	8,3
Dolnośląskie	4204	2531	11,2	6,2
Opolskie	2930	2193	10,8	7,1
Kujawsko-pomorskie	2364	2515	10,6	9,6
Pomorskie	4176	3691	12,2	9,5
Warmińsko-mazurskie	2173	1790	8,1	6,0

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Regionalnych.

zowieckim, pomorskim i wielkopolskim i wynosił w najbogatszych gminach: Kleszczów 96,4 mln zł, Piaseczno 67,6 mln zł, a w najbiedniejszych: Raciechowice 11,6 tys. zł, Górowo Iławeckie 41,0 tys. zł.

Nadwyżka operacyjna nie daje pełnej informacji o kondycji gospodarki finansowej gminy, nie uwzględnia bowiem dochodów i wydatków majątkowych oraz strony przychodowej i rozchodowej budżetu. To oznacza, że analizę sytuacji finansowej gmin należy oprzeć na rzeczywistych przepływach środków finansowych między gminą a innymi podmiotami.

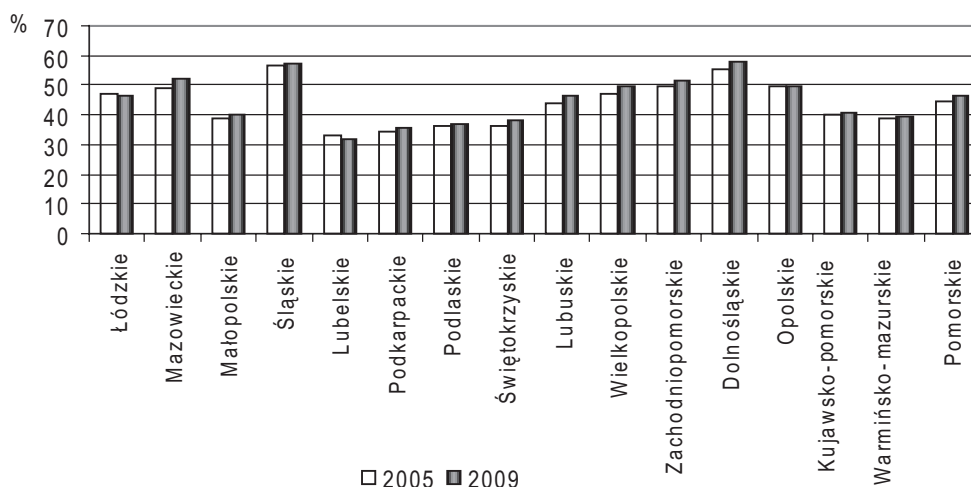
W ocenie sytuacji finansowej gmin ważne znaczenie spełnia analiza wskaźników udziału dochodów bieżących i dochodów własnych w dochodach budżetowych ogółem. Dochody bieżące stanowią te dochody, które gromadzone są w sposób systematyczny i stały. Stanowią one dominującą część dochodów budżetowych gmin, a to oznacza, że dochody ze sprzedaży majątku oraz z tytułu przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności są jedynie uzupełniającym źródłem zasilania budżetu.

Tabela 3

Wskaźniki udziału dochodów bieżących i dochodów własnych gmin w dochodach ogółem według województw (w %)

Województwo	Wskaźnik dochodów bieżących		Wskaźnik dochodów własnych	
	2005	2009	2005	2009
Łódzkie	93,9	92,2	47,4	46,7
Mazowieckie	93,0	93,8	49,3	52,1
Małopolskie	91,3	92,2	38,6	40,2
Śląskie	92,3	91,3	56,7	57,5
Lubelskie	94,2	94,3	33,2	32,0
Podkarpackie	93,8	91,2	34,6	35,8
Podlaskie	93,9	90,8	36,0	37,1
Świętokrzyskie	94,9	90,7	36,3	38,1
Lubuskie	89,1	88,5	43,7	46,2
Wielkopolskie	95,8	95,2	47,1	49,5
Zachodniopomorskie	88,6	91,4	49,6	51,7
Dolnośląskie	88,0	91,1	55,5	58,2
Opolskie	93,3	92,5	49,5	49,6
Kujawsko-pomorskie	95,2	93,1	39,9	40,7
Warmińsko-mazurskie	91,3	93,3	39,0	39,5
Pomorskie	90,1	93,2	44,3	46,6

Źródło: jak w tabeli 2.

Rysunek 1

Udział dochodów własnych w dochodzie budżetowym gmin według województw w 2005 i 2009 roku (w %)

Źródło: jak w tabeli 2.

W analizowanym okresie wskaźnik udziału dochodów bieżących w dochodach ogółem przekraczał 90% i był najwyższy w województwie wielkopolskim, a najniższy w lubuskim. W większości województw gminy charakteryzowały się rosnącym udziałem dochodów bieżących w dochodach budżetowych ogółem (tab. 3).

Podobną tendencję wykazuje również udział dochodów własnych w dochodzie budżetowym ogółem. Wskaźnik ten jest uważany powszechnie za miarę samodzielności finansowej gmin. W analizowanym okresie udział dochodów własnych gmin zwiększył się w większości województw, z wyjątkiem lubelskiego i łódzkiego.

Dane tabeli 3 wskazują na duże zróżnicowanie województw w zakresie samodzielności finansowej gmin, od 32% w lubelskim do 58% w dolnośląskim. To oznacza, że utrzymuje się nadal niska samodzielność finansowa gmin, szczególnie w regionie wschodnim, a więc na obszarach o niższym rozwoju infrastruktury, przemysłu i usług oraz o rozdrobnionym rolnictwie.

Z analizy przestrzennego zróżnicowania poziomu dochodów budżetowych wynika, że wysokie dochody gmin nie są efektem dużej zaradności władz samorządowych, lecz uwarunkowane są historyczną lokalizacją kapitału, stanem infrastruktury, bliskością dużych miast oraz atrakcyjnością turystyczną. Do podobnych stwierdzeń dochodzą także autorzy badający sytuację dochodową gmin wiejskich [Satoła 2010].

Ocena wydatków budżetowych gmin

W ocenie sytuacji finansowej gmin istotne znaczenie ma strona wydatkowa budżetu. Na podstawie jej analizy można ustalić, w jakim stopniu środki budżetowe są przeznaczane na rozwiązywanie problemów bieżących, a w jakim na rozwój gminy, jej konkurencyjność oraz promocję.

Do oceny tej strony gospodarki budżetowej gmin przyjęto wskaźnik udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem i wskaźnik samofinansowania. Ten ostatni obliczono, dzieląc dochody majątkowe razem z nadwyżką operacyjną przez wydatki majątkowe. Wskaźnik udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem pozwala ocenić zaangażowanie samorządu lokalnego w działalność inwestycyjną. W badanym okresie we wszystkich województwach wzrastał udział wydatków majątkowych, który utrzymywał się na poziomie 20–25% (tab. 4).

W 2007 r. średnia wartość wskaźników samofinansowania we wszystkich województwach przekraczała 100%, a to oznacza, że gminy mogły z własnych środków finansować zadania inwestycyjne. Najwyższą zdolnością do samofinansowania w 2007 r. charakteryzowały się gminy w województwach dolnośląskim i pod-

Tabela 4

Wskaźniki udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem i samofinansowania gmin według województw (w %)

Województwo	Wskaźnik wydatków majątkowych		Wskaźnik samofinansowania	
	2005	2009	2007	2009
Łódzkie	19,6	25,6	106,5	69,2
Mazowieckie	22,1	26,8	104,9	67,9
Małopolskie	18,6	23,5	107,8	68,7
Śląskie	19,4	23,4	100,8	64,2
Lubelskie	15,6	20,1	106,4	74,7
Podlaskie	19,8	25,3	100,1	76,5
Świętokrzyskie	17,4	25,5	110,5	67,2
Lubuskie	20,4	23,6	113,0	75,4
Wielkopolskie	18,9	22,4	102,3	68,1
Zachodniopomorskie	17,0	22,4	116,0	70,5
Dolnośląskie	17,1	22,0	117,0	62,9
Opolskie	16,0	20,6	105,3	61,6
Kujawsko-pomorskie	14,7	21,1	108,0	73,2
Pomorskie	19,6	22,2	119,7	68,4
Podkarpackie	16,1	21,7	116,2	74,5
Warmińsko-mazurskie	15,2	19,4	108,2	60,1

Źródło: jak w tabeli 2.

karpackim. W 2009 r. samodzielność finansowa gmin uległa znacznemu obniżeniu i wahała się w granicach 60–76%. Pogorszenie wskaźników, które wystąpiło we wszystkich województwach, mogło być spowodowane znacznym ograniczeniem działalności inwestycyjnej w okresie występowania zjawisk kryzysowych.

Ocena poziomu zadłużenia gmin

Zadłużenie stanowi istotny wskaźnik charakteryzujący sytuację finansową gmin. Według ustawy o finansach publicznych, kwota zadłużenia nie może być większa od 60% wykonanego dochodu gmin. Ponadto, łączna kwota spłat rat i odsetek od kredytów i pożyczek oraz wykupu papierów wartościowych i udzielonych gwarancji i poręczeń nie może przekroczyć 15% planowanych na dany rok dochodów budżetowych gminy¹.

W badanym okresie zadłużenie gmin zwiększyło się o ponad 81%, zarówno ogółem, jak i na jednego mieszkańca, i było najwyższe w 2009 r. Wskaźnik udziału zadłużenia do dochodu ogółem zwiększył się z 17,6 do 22,5%, natomiast udział gmin o zadłużeniu powyżej 20% zwiększył się z 33,1 do 45,0%. W 2009 r. było 94,1% gmin zadłużonych. Gminy zadłużały się głównie przez zaciąganie kredytów i pożyczek, które stanowiły w badanych latach 86–88% zadłużenia ogółem. Zadłużenie z tytułu papierów wartościowych nie przekraczało 13%.

Tabela 5

Wskaźniki oceny poziomu zadłużenia gmin w latach 2005–2009

Rodzaj wskaźnika	2005	2006	2007	2008	2009
Zadłużenie ogółem w mln zł	8067,3	9586,3	9958,6	10821,0	14611,1
Dynamika zadłużenia	–	118,8	103,9	108,7	135,0
Zadłużenie do dochodu ogółem w %	17,6	18,5	17,5	17,4	22,5
Udział w zadłużeniu kredytów i pożyczek, w %	86,9	86,3	85,8	88,2	88,4
Udział w zadłużeniu papierów wartościowych w %	10,8	11,9	13,0	10,8	10,7
Udział gmin o zadłużeniu pow. 20%	33,1	35,8	32,0	39,2	45,0
Udział zadłużenia długookresowego w %	92,8	93,6	95,1	98,8	98,4
Wynik finansowy gmin w mln zł	–24,3	–1455,3	+929,0	–574,8	–5120,5
Zadłużenie na mieszkańca w zł	318,3	324,0	330,9	352,7	573,7

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: Ministerstwo Finansów. Sprawozdania roczne z wykonania budżetu JST w latach 2005–2009 (<http://www.mf.gov.pl/>).

¹ Od 2014 r., zgodnie z ustawą o finansach publicznych z dnia 29 sierpnia 2009 r., wskaźnik zadłużenia dla JST będzie ustalany indywidualnie.

W ocenie gospodarki budżetowej gmin nie można pominąć analizy nadwyżki budżetowej i deficytu. W badanym okresie z wyjątkiem 2007 r. występowało saldo ujemne i było najwyższe w 2009 r., w którym gmin deficytowych było 74,8%, a jego poziom przekroczył kwotę 5120 mln zł.

Do oceny zróżnicowania sytuacji finansowej gmin w ujęciu regionalnym przyjęto dwa wskaźniki: średni poziom deficytu/nadwyżki budżetowej w gminie i relację wyniku finansowego dochodu ogółem. Ujemnym saldem w 2005 r. charakteryzowały się gminy sześciu województw: łódzkiego, mazowieckiego, małopolskiego, lubuskiego, dolnośląskiego i pomorskiego, natomiast w 2009 r. ze wszystkich województw (tab. 6).

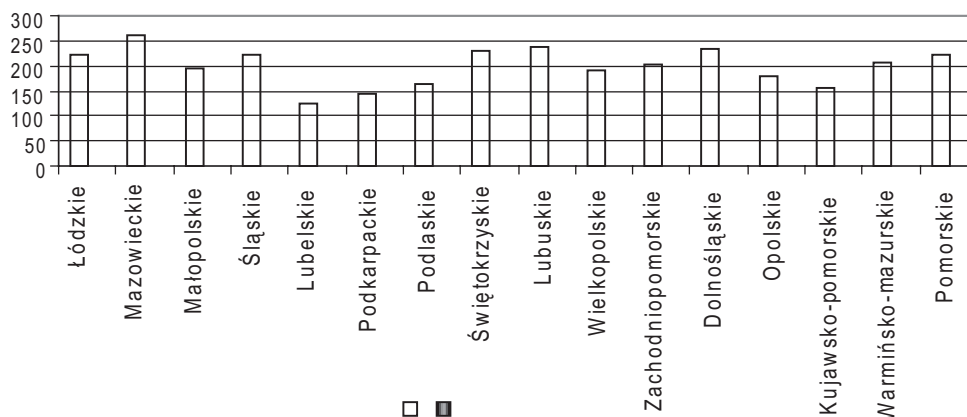
Wskaźniki udziału deficytu budżetowego w dochodach ogółem w 2009 r. były w miarę wyrównane: od -5,3% w województwie lubelskim do -9,8% w mazowieckim. Przeciętnie najniższy poziom deficytu w 2009 r. miały gminy w województwach lubelskim i kujawsko-pomorskim, natomiast najwyższy w śląskim i dolnośląskim. Rozpiętość w poziomie deficytu budżetowego między województwami lubelskim i śląskim była największa i wynosiła 1:2,8.

Tabela 6

Średnia wielkość nadwyżki/deficytu budżetowego w gminie oraz ich udział w dochodzie ogółem według województw

Województwo	Nadwyżka/deficyt na jedną gminę w tys. zł		Udział w dochodzie ogółem w %	
	2005	2009	2005	2009
Łódzkie	-127,7	-2270,2	-0,7	-8,6
Mazowieckie	-422,1	-2625,1	-1,2	-9,8
Małopolskie	-224,9	-2685,3	-0,9	-7,9
Śląskie	+226,0	-3707,2	+0,7	-9,1
Lubelskie	+300,7	-1301,0	+1,7	-5,3
Podkarpackie	+136,7	-1795,3	+0,6	-5,8
Podlaskie	+121,9	-2521,5	+0,6	-6,3
Świętokrzyskie	+129,2	-2520,7	+0,9	-9,1
Lubuskie	-138,9	-2453,7	-0,7	-9,0
Wielkopolskie	+199,8	-2365,6	+0,9	-7,6
Zachodniopomorskie	+218,4	-2237,2	+1,0	-7,1
Dolnośląskie	-307,3	-3615,7	-1,0	-8,9
Opolskie	+452,9	-2305,1	+2,0	-7,5
Kujawsko-pomorskie	+150,0	-1593,5	+0,8	-6,0
Pomorskie	-289,6	-2927,1	-1,1	-7,6
Warmińsko-mazurskie	+19,6	-2511,5	+0,1	-8,4

Źródło: jak w tabeli 4.

Rysunek 2

Deficyt budżetowy gmin na jednego mieszkańca według województw w 2009 r. (w zł)

Źródło: jak w tabeli 4.

Bardziej miarodajnym wskaźnikiem zróżnicowania sytuacji finansowej gmin między województwami jest wartość deficytu budżetowego na jednego mieszkańca (rys. 2).

W 2009 r. utrzymywało się duże zróżnicowanie regionalne poziomu deficytu budżetowego w przeliczeniu na jednego mieszkańca gminy. Największe obciążenie mieszkańców deficytem budżetowym gmin występowało w województwach mazowieckim, lubuskim i dolnośląskim, a najniższe w lubelskim, podkarpackim i kujawsko-pomorskim. Rozpiętość między najniższym i najwyższym deficytem budżetowym w przeliczeniu na mieszkańca była mniejsza niż na gminę i wynosiła jak 1:2,2. Pogorszenie sytuacji finansowej gmin we wszystkich regionach było wynikiem zarówno oddziaływania zjawisk kryzysowych w gospodarce, jak i podjęcia przez samorządy realizacji nowych zadań inwestycyjnych w ramach instrumentów pomocowych na lata 2007–2013.

Podsumowanie

Celem badań była próba przeprowadzenia oceny gospodarki budżetowej gmin w Polsce w latach 2005–2009 oraz jej zróżnicowania w ujęciu regionalnym. Na podstawie przeprowadzonej wielowskaźnikowej analizy dochodów i wydatków budżetowych oraz sytuacji finansowej sformułowano następujące wnioski:

1. W badanym okresie gminy we wszystkich województwach charakteryzowały się wysokim poziomem i dynamiką wzrostu dochodów budżetowych

zarówno ogółem, jak i na jednego mieszkańca. Równocześnie zwiększył się w większości województw, z wyjątkiem lubelskiego i opolskiego, udział dochodów własnych, a to oznacza podniesienie autonomii dochodowej. Samodzielność gmin jest nadal niska i zróżnicowana przestrzennie od poziomu 32% w lubelskim do 58% w dolnośląskim.

2. Nadwyżka operacyjna, będąca różnicą między dochodem bieżącym i wydatkami bieżącymi budżetu, stanowi istotne kryterium oceny zdolności kredytowej gminy oraz jej możliwości inwestycyjnych. W 2009 r. gminy w 12 województwach zanotowały spadek nadwyżki operacyjnej ogółem, a w 14 spadek jej udziału w dochodzie budżetowym ogółem. Najwyższy poziom nadwyżki operacyjnej uzyskały gminy w województwach mazowieckim i wielkopolskim, a najniższy w lubelskim i opolskim.
3. W strukturze wydatków budżetowych gmin we wszystkich regionach dominowały wydatki bieżące, ale równocześnie zwiększał się udział wydatków majątkowych. Ich udział zwiększył się z najniższego poziomu 15% w 2005 r. w woj. warmińsko-mazurskim i lubelskim do 27% w 2009 r. w mazowieckim. W badanym okresie we wszystkich regionach znacznie obniżył się wskaźniki samofinansowania inwestycji.
4. Wyższa dynamika wzrostu wydatków niż dochodów spowodowała pojawienie się deficytu budżetowego gmin we wszystkich regionach oraz zwiększenie jego wartości zarówno w przeliczeniu na mieszkańca, jak i udziału w dochodzie budżetowym ogółem. To oznacza, że gminy w coraz większym stopniu odczuwają negatywny wpływ spowolnienia tempa wzrostu gospodarczego.

Literatura

Acta Scientiarum Polonorum – Oeconomia 9 (2) 2010.

BORODO A., 2006: Samorząd terytorialny. System prawno-finansowy. Wyd. Lexis Nexis, Warszawa.

DYLEWSKI M., FILIPIAK B., GORZAŁCZYŃSKA-KOCZKODAJ M. 2006: Finanse samorządowe. Narzędzia, decyzje, procesy. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa,

GONET W. 2006: Kredyty, pożyczki, obligacje w gospodarce finansowej samorządu terytorialnego. Monografie i Opracowania. Wyd. SGH, Warszawa.

KOSEK-WOJNAR M., SURÓWKA K. 2007: Podstawy finansów samorządu terytorialnego. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.

PODSTAWKA M. 2005: Podstawy finansów. Teoria i praktyka. Wyd. SGGW, Warszawa.

SATOŁA Ł. 2010: Ocena sytuacji finansowej gmin wiejskich w Polsce w latach 2006–2008.

Wskaźniki do oceny sytuacji finansowej jednostek samorządu terytorialnego w latach 2005–2009, Ministerstwo Finansów, Warszawa.

The regional differentiation of financial situation of communes in Poland, in 2005–2009 years

Abstract

The paper presents analysis of financial situation of communes/municipalities in Poland in the period 2005–2009. A ratio analysis was used for the evaluation of the budget economy of communes. The communes were assessed according to the following criteria: independent profits, self-financing of expenditures, capacity to make loans and borrow as well as value of operating surplus and value of financial result. As a result of the survey a persistence of significant diversities of the financial situation of communes was stated in the regional diameter and its deterioration in the years 2008 and 2009.

